

GEORGII WOLFFGANGI
WEDELII, D.

Profefloris Publici, & Medici
Ducalis Saxonici,

EXPERIMENTUM
CHIMICUM
NOVUM

De
SALE VOLATILI
PLANTARUM,
quo latius expo-
nuntur,

Specimine ipfo exhibita.

FENÆ,

Sumptibus JOHANNIS BIELKII,

Typis VIDUÆ SAMUELIS KREBSII.

M. DC. LXXXII.

Handwritten text at the top of the page, likely a title or header, which is mostly illegible due to fading.

Second line of handwritten text, possibly a date or a reference number.

Third line of handwritten text, continuing the document's content.

Fourth line of handwritten text, appearing to be a list or a set of instructions.

Fifth line of handwritten text, possibly a signature or a name.

Sixth line of handwritten text, which may be a title or a specific heading.

Seventh line of handwritten text, continuing the main body of the document.

Eighth line of handwritten text, possibly a concluding statement or a note.

Ninth line of handwritten text, which could be a signature or a date.

Tenth line of handwritten text, possibly a final note or a reference.

Eleventh line of handwritten text, continuing the document's content.

Twelfth line of handwritten text, possibly a signature or a name.

Nobilissimo, Excellen-
tissimo atq; Experientissimo,

DN. DANIELI
LUDOVICI,

Archiatro Ducali Sa-
xonico & chimiatro celeberrimo,
Fautori & Compatri
observando,

Bene agere!

Maximam capio
voluptatē, quo-
A 2 ties-

DEDICATIO.

tiescunque vel merita
tua in rempublicam li-
terariam, & chemicam
inprimis, animo reco-
lo, vel pristinum illud
confortium, quo me
Tecum frui per sexen-
nium fata voluêre beni-
gna.

Semper admiratus
sum labores pertina-
ces, monumenta æter-
nâ memoriâ digna, hu-
mani-

manitatem incompara-
rabilem, eruditionem
& virtutem summam.
Quid disculsum est ab
ingenio tuo? quid non
tentatum exprompto
artificio? in te & omnia
& cumulata, quicquid
arcanorum venditatis
chimicus orbis.

De omnibus argute
differere, perfecte judi-
care, ingeniose & ex
A 3 praxi

DEDICATIO.

praxi vulcaniâ indefes-
sâ dignè decernere
non ego solùm sæpiùs,
magno cum animi mei
gaudio, inter amicos
discursus audiui, sed
publica ad posterita-
tem loquitur fama.

Conversationem Tu-
am perpetuò colui,
neque desistam illam in
exemplum prædicare,
donec se expleverit a-
nimus

nimus meus perpetuâ recordatione & hujus ipsius, & Tuorum ergà me ingentium meritorum. Non potui ergò, quin amicum Te tantum inscriptione opellæ hujus compellam.

Mirum dicam & rarum, quod quantò rarius evenit, tantò miraculo est propius. Nullus inter nos ortus fuit

rancor, nulla in gratiam reditio, invidia nulla, id verò in fortunæ rarioris numero haut immeritò pono. Erasmus unanimes; si commune studium exposceret æger, si communicationem amicam desideraret rei gravitas, nunquam Tuâ humanitate, candore & amicitia estimavi
quic-

DEDICATIO.

quicquam præstantius,
vel mihi exoptatius.

Quid? quod nihil
mihi reliquum feceris,
quin id omne Tibi de-
beatur; neque disua-
det tamen confcius im-
becillitatis suæ animus
meus, posse in amicitia
hujus memoriam sus-
pendi hanc tabulam,
si in mentem revocem,
quantum humanitas &

A g bene-

benevolentia tua defectum virium mearum suppleat. En omne meum studium in eo genere officii, quod ad decus & gloriam Tuam pertinebit.

Sed alterum est, quod Te velim, vir Excellentissime, amicum enim mihi, quem tot experimentis fensi sincerum, ulterius promittere non

non dubito. Testem
Te voco & judicē, ne-
que enim majus ullum
monumentum opellæ
meæ esse potest, quàm
tanti viri testimonium,
quod unicè exosculor.

Tu obveniens hoc
arcanum, quod mallet
Tuo enatum ingenio,
judicio tuo confirmare
non dedignatus es; Tu
primus spectator fuisti,

DEDICATIO.

ausus hujus mei, an
fortunæ, & fumantis
urinofî liquoris. Tu,
quid tum in aliis, tum
inprimis quercûs foliis
hunc in finem occupa-
to obvenerit, inviden-
do studio mecum com-
municasti, neque verò
ea nisi obiter saltim te-
tigi, colophonem à Te
expectantia, & gloriæ
par-

partem si non omnem,
tamen præcipuam.

Sed quid amplius pro-
mittam de Te Lectori-
bus meis, seu orbi poti-
us erudito, quàm quod
è limatissimis tot ope-
ribus Tuis, siue præfi-
xum gerant nomen, si-
ve, quæ miranda est
modestia tua, occultēt
omissum, sibi spondent,
artis nostræ lumen, de-

DEDICATIO.

cus atque splendorem
immortalem. Servet
Te Deus! Dab.è muséo
Jenæ 1675. cal. jun.

Celeberrimo Nomini Tuo

deditissimus

Georg. Wolffg. Wedelius D.

PRÆ-

PRÆFATIO

ad

Benevolum Lectorem.

AQuissima vox est, *redde, quod debes.* Memini me promisso dudum debitoris nomen subiisse, & exsolvere jam debere, quod plurimi à me hæcenus sollicitarunt.

Liberare fidem addecet, licet dilatam, neque enim frustra sæpe differre licet, quæ omnium judicio exponere velis, maturè interim in vadimonium testes exceptione majores mihi comparavi. Exponere rem eruditis decreveram, ne
sine

sine teste relinquerer, ore quidem, non literis, quid enim scripto aliud reportassem, quàm judicia sinistra, aut vilipendium, aut, quando ab amicis hæc timenda non erant, alia.

Inter istos nomino potissimùm Excellentissimos viros, (tacebo autem jam domesticos, & familiares plures) *D.D. Tackium, Meibomium, Barnerum*, ast quanta nomina!

Vix eloqui possum, quàm benevolè exceperit conatus meos ipse tunc nobis præsens celeberrimus *D.D. Tackius*, quàm ingenuè mentem suam exposuerit, & quàm

AD LECTOREM.

quam amicè de me sentire apud Serenissimum meum Principem, sustinuerit.

Non persuadere opus fuit, nec differere, in his enim sæpe
*nec locus ingenio est, oculi, Te
 iudice, vincant.*

Id unum mihi scrupulum movebat, quod accidit sæpe, ut quæ audientes mirabamur, eadem legentes rideamus, seu, quæ *Cyri* apud *Xenophontem* est oratio, μέζονα ὀμνθέντας μέιονα ἰδεῖν, arbitratos *majora* *minora* videre, & quod in proverbio fertur, ἀνδραγες ὁ Ἰσταυγός. Verbo, non ad palatum omnium fore,
 mi-

PRÆFATIO

minus ad votum eruditiorum, alteri foetidum, alteri difficile, aliis vile.

Ast noveram, quàm levis scintilla in altæ lucis pyramidem exurgere possit, unde licet imperfecta hæc videri possent, malui tamen rudia hæc, & in incunabulis suis, si ita loqui fas est, exhibere, quibus ultra seculum absconditum latuerat, quàm diutius premere.

Εἰς ἀνῆς ἔ πάνθ' ὄργᾳ, ait *Græcus Poeta*, mihi satis est, multa nescire, pauca nolle. Aliis quoque relinquenda est pars gloriæ, in medio palma omnibus posita.

Gau-

AD LECTOREM.

Gaudebam hinc, prodiisse hâc occasione quædam alia, ad rem facientia.

Noveram enim, quàm solerti disputationum vanitate alter alteri præripere sæpe conetur inventionis laudem, & quàm immeritò literariis altercationibus conspurcentur sæpe, quæ nitore suo clarius prodire gestiebant. Dispeream, si hoc non est supplicium de studiis sumere.

Non arrogo mihi laudes tuas, *Lector Benevole*, non ambio vana molimina, liberum penes Te esto iudicium. Natura certè

multa

PRÆFATIO

*multa tegit sacro involucre,
nec ullis
fas est scire quidem mortalibus
omnia.*

Annitantur mecum alii nostri, ut ulterius decurramus hoc stadium; erit in *Ephemeridibus Collegii nostri* locus interpolandi alias observationes, quæ se offerent, vel confirmiles, vel ex his fluentes.

Sed ne diutius abutar Tuo favore, finem dicendi facio, mutuatus iterum à Cyro verba: εἰ δὲ τις ἄλλως πῶς γινώσκει ἢ ἀσφαλές εἶναι, ἢ ῥᾶον ἡμῶν, διδασκέτω. *Si quis vel firmius vel*

AD LECTOREM.

us vel facilius aliquid aliâ ratione facturos nos sentit, doceat. Vale Lector, & nobis fave.

uid video miri? *Sal* planta
volatile fundit,
progeniemque novam grami-
na læta ferunt.

Hoc mihi demonstrant tersissima
scripta W E D E L I,
quæ supra invidiam jam voli-
tare scio.

*Collegæ celeberrimo,
Amico summo,
Imq; fac.*

CASPAR SAGITTARIUS,
Hist. Prof. P.

Her-

Herculeos in Te miratus A-
pollo labores

Herculis ex merito nomine pen-
sat onus.

Herculeos in Te si porrò viderit
ausus

auguror, in coelis Herculis in-
star erit.

*Levidense hoc, ex amore tamen
conscriptum, honori Nomi-
nis Excell. Dn. Autoris, A-
mici à multis annis certissi-
mi dicat*

M. Joh. Simon Schernhauerus,
Ecclesiæ Witebergensis
Diaconus.

Q. D. B. V.

Fig. I.

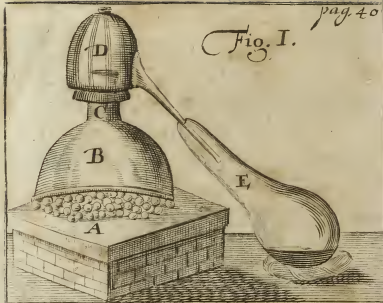
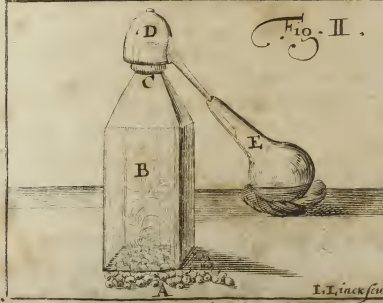

Fig. II.

Q. D. B. V.

CAPUT I.

Salia volatilia plantarum
dari, extra dubium
est.

Dies diem docet: non
 unâ vice inexhau- *Qua nota*
 stus fons arcano- *nondum*
 rum naturæ æque & *fuere, non*
 penitus diffluit, re- *semere ne-*
ganda,
 stant indies novi propullulan-
 tes rivi, ne dicam maria; hinc
 sæpe frustra negantur dari, quæ
 solers cura in apricum proferre
 gestit, imò sæpe quasi aliud a-
 gendo invenit.

B Videri

Videri posset ἀτόπων, τὸ διότι
 quarere, si τὸ ὄν nondum fue-
 rit dilucidatum, sed cum non
 solum ignota fuerit chemicis
 Θ ium volatilium è plantis pro-
 ductio, sed & produci posse iis-
 dem impossibile visum, & nega-
 tum, operæ pretium æstimandū
 est, de his quædam præmittere.

unde sal
 volatile
 plantarum
 negantes

Negant alii penitus, ea dari
 in vegetabilibus. Vegetabilia,
 ait Zwelfferus classe 15. pharmac.
 reg. p. m. 688. pauco, aut nullo,
 sale volatili constant, ac per
 consequens nec in illum resolvi
 possunt. Ac, licet credi posset,
 illum tantum de terrestrioribus
 loqui, non aromaticis, balsami-
 cis & scorbuticis, vero tamen
 veriùs comprobatum asserit,
 nullum substantiale existens
 sal volatile ex vegetabilibus, uti
 ex animalibus indies accidit, ar-
 te eli-

te elici posse, nisi \ominus em fixum, & hunc ipsum non, nisi præviâ incineratione.

Limam hæc subiere non im-*limam sub-*meritò, tum *D. D. Schröckii nostri* *cunt*, *animadvers. in Zwelff. pag. 525. & 526.* tum *D. D. Bohnii*, qui *exercit. phystol. 7. de sanguif. in coroll. rectè* hæc mechanicæ contrariari affirmat, cum ex frumentis \ominus volatile copiosissimum proliciat, & ex pipere ipso sal volatile penetrantissimum acceperit, quod non sine causâ egregium febrifugum constituere suspicatur.

Alii eadem quidem negârunt *ut ut effu-*itidem, sed, cum notabilem co-*gia etiam* *in anima-*piam salis volatilis vidissent in *libus que-*urinâ, quin in cervo, quoad *rant,* hanc ipsam, & imprimis sangvinem & cornua, credidère eadem nec cibo, nec potui, plantisve

inexistisse, nisi in formâ spiritûs acidi, quem ventriculi sal fermentale in sal volatile commutet. Videri hanc in rem potest *B. Mæbius fundam. medicin. Pby-siol. cap. 10. pag. 190. ubi, plantæ, inquit, omnes non facilè Θ volatile præbebunt; sed solummodo spiritum acidum.*

licet involutum sit

Involutas esse aliis particulis volatiles has salinas, & nominatim ab acidis quasi subjugatas, certum est; verum, ut facile fuerit excutere hoc jugum, & annihilare imperium, sub quo degebant, sic promptè eadem menstruo stomachico auscultant, sui fiunt juris, & sanguinis partes consimiles vegetant & restaurant. Altioris verò indiginis est, quomodo acida volatilia, exemplo formicarum, penetrantissima illa & subtilissima, reddi

reddi possint urinosa, & quo medio ipsa hanc naturam & efficaciam obtineant.

Neque obstant, quæ *loco citato* ^{neg. sapore} *Zwelfferus* objicit, necesse esse, ut ^{et odore se} sal volatile sapore, odore, de- ^{aque pro-} *dat,* stillatarum aquarum, prout in aromaticis, balsamicis & scorbuticis aquis, percipiatur: neque sola elementaris, insipida, ac inodora aqua prodeat; si enim id sufficeret, pari ratione concludere licebit, nec in scorbuticis plantis sal esse volatile, cum v. g. ∇ *Olata* fedi minoris, est acerrimi, per se facta plane insipida prodeat.

Ludit nimirum sal volatile ^{præparatio} instar ŷrii , modo hâc, modo ^{enim latius} illâ facie apparens, prout parti- ^{patet, quâ} cularum inversio & immutatio ^{ŷtio,} ipsi accidit. *Quin ipse*, cum à posteriori argumentum ducat,

arte elici eadem non posse, quod alembicum non ascendant, seu mediante Ω tione vulgari aquarum se non exhibeant, cogitare debuisset, latius patere præparandi modum, neque firmiter ex hoc ipso concludi posse, neque sal volatile in plantis dari, neque arte elici ex illis posse.

Sed chimi-
corum pro-
cessus noti, Mitius si quis ea explicare velit, respexisse dici possent ad ea, quæ communiter prostant, nondum in libellis chemicis de his exstitisse processus, modò ipsius contextûs consequentia id permittat.

Qui Θ lia
essentia
pro his ha-
buerunt. *Alii* sub nomine essentialium, ita communiter dictorum, salium volatilia venditârunt, ut *Unzerus, Müllerus.* & alii plures; sed, utut mediæ quasi naturæ & constitutionis sint hæc ipsa
inter

ut in hoc meritò animali regno, cui major hujus erat necessitas, palma cedat; non tam & tot ramosis plicis & frustulis alembicum pingit vegetabile tenerum sal, quàm animale. Quin sæpe ne crySTALLULIS quidem se videndum offert, sed solum liquori immersum gustui & olfactui se offert, & cum acidis effervesceat: qui tamen sensus adesse nihilominus id sufficienter & nemine reclamante probant, ut adeò sal volatile, ab asservandi modo & in quibusdam necessitate, possit duplici sub formâ concipi & statui: *liquidum* & *solidum*: & sicut sal volatile C.C. viperarum, lumbricorum, &c. matri suæ seu vehiculo immersum totâ die dispensatur: sic id longè magis in vegetabilibus concedendum est, v. g. Θ is \boxplus volatili, &c. Quòd

Quòd enim succinì sal volatile magis præ reliquis per se adseruari potest, Δ copiosius facit, ejusdem porulos quasi incrustans, ne annihilari ab ambiente, & resolvi tam facile possit.

Nullum verò tam promptissime, quàm cervinum, avolat, *facilius avolant, ut alia similia,* hinc & viperinum & eboraceum, inde eadem immerfa servare, & dispensare essentificata par est; medio modo se habent Θ volatile F ri & *ci, ut adeò Θ ia hæc volatilia meritò audiant, quòd & ignem minimè sustinent, & aëris solius admissu facillimè in auras avolant, contra ac fixa facere consueverunt alcalia.

Idem & vegetabilibus contingere certum est, nisi liquoribus *nisi liquoribus juncta servantur.* juncta & dispersa annihilari tam

promptè respuerent. Hinc & in
 fequentibus, cum de salibus vo-
 latilibus loquemur, eadem non
 tam abstractivè, quàm concre-
 tivè, seu non sine subiecto ac
 vehiculo suo intelligenda po-
 tissimum volumus, ceu id in
 scholis medicis, modò propriè
 quis non solùm nomen sæpe,
 sed rem ipsam attendat, in apri-
 co est, ut \sim is Θ *ci nihil aliud
 est, quàm sal volatile in liquore
 aqveo subsistens: \sim us Θ lis
 F ri volatilis eundem censum
 cum aliis meretur.

CAPUT II.

Modi parandi salia volati-
 lia ex seminibus, extractis,
 & oleis η latis.

Θ vola-
 tile fieri
 potest ex
 seminibus,

X SEMINIBUS planta-
 rum Θ volatile medi-
 ante

ante igne elici posse, quæ acrimoniam cum odore, vel alterutrum horum junctum habent, tam verum est, quàm quod verissimum, neque de reliquis, quæ minùs sapidas offerunt particulas, penitùs dubitare licet, nisi quòd parcissimum & diffusissimum ea exhibitura sunt, respectu priorum, \ominus volatile.

In semina ductu naturali, & *ceu ejusdē involucris.*
 extraneo calore vegetante solari, vis & anima quasi omnis ab it, recumbit in his, ceu in centro & puncto ultimo \ominus volatile, unde effæta tunc eò magis redditur planta, quò maturefcit magis semen. Colligitur in his, ceu in receptaculo, ex plantæ cadavere quasi emigrans & novum germen expectans vegetans forma, quæ prius sparsa erat

rat in toto herbæ corpore, unde in his \ominus volatile concentratum videre est, quod in reliquis partibus diffusum prius palabat.

*seu seorsim
seu sub olei
tegmine,* Patet hinc, quam promptè ex his educi possit \ominus volatile, sive seorsim, sive sub sulphuris pallio occultatum, & ceu ex herbis oleum longè difficiliùs elicere datur potestas, quod ex semine promptè efficitur; sic par ratio est salis volatilis, ut mirari subeat, lusisse multos ea ipsa, & visum effugisse, donec emunctionum chemicorum naribus ea videnda se exhibuere.

*tum inspici-
tus frumen-
taceis,* Insipidorum feminum exemplum sint frumentacea, quæ copiosissimum in se continent volatile sal, idque prolici de se lubenter patiuntur. Magis id amicis naturæ esse conveniebat, magis

magis pati, quàm agere in corpore, ob nutriendi, quâ pollet, facultatem: hinc minùs saporì obviùm, temperatæ oleosæ emulsiõni mersum, hinc volatile sal minùs percipitur à priori. Ast, quàm bellè reficit analepticus panis spiritus, in Ram coraliorum hinc non sine causâ expetitus: quàm confortat non dicam odor, quod *Democriti* prædicatur exemplo, quàm ipsa substantia, ut frustra hinc neget *Helmontius*, panem reliquorum omnium ciborum esse fundamentum.

Neque obstat ~us acidulus, *non obstan-*
quem fundit, quò minùs occul- *te ~u a-*
tetur unà ⊖ volatile. Tacemus *cidulo,*
alia similia, quæ posteris temporibus diligentia vulcano vel subjecit, vel committet ulterius.
Ut enim in bonâ causâ vel tria

verba sufficere scribit *Pindarus*, ita etiam sæpe in exemplis id abunde valet.

sum aro-
maticis,
piperis, fra-
xini,

Tetigimus jam hæc priori capite, ubi & Θ is volatilis piperis mentio facta est. Dudum jam nobis *sal volatile fraxini* elegantissimum ex semine, quod avis linguam vocitant, prolektum commendavit & ostendit *Dn. Ludovici* noster.

Illustrabimus exempli loco eadem ulterius semine rutæ, sophiæ chirurgorum, aliorumque similia.

ruta & a-
liorum, si-
mili proces-
su gauden-
tibus,

R. sem. dictorum, ruta, cochlea-
ria, soph. chirurg. & c. benè
mundat. & sicc. q. v. v. g. ℥℥.
vel ℥j.

inde Θ vitreæ, Ω la lento igne primò phlegma, hinc Θ volatile spiritui nuptum, & seorsim quoque pulcherrimis rhombis

rhombis recipientis se affigens parietibus, longè elegantissimum, & oleum penetrans, ad *καθηλαρία* usque, copiosissimum. Paucis horis re feliciter peractâ, separetur mediante filtro vel tritorio minori oleum à liquore volatili urinoso, conquassato priùs leniter vase, ut \ominus volatile solvatur, & liquori immergatur, quo fine etiam ∇ rectificati modicum pro ablutione majori infundi vasi potest, & fervetur ad usum. Est verò primum cephalicum, & speciatim antepilepticum, alexipharmacum & penetrans, hystericum etiam medicamentum non contemnendum, quod per se dari potest ad gtt. x. xx. vel cum *lil. convall.* aliisque accommodis permisceri.

Reli-

Reliqua matris suæ indolem sequuntur.

cum $\odot\odot$
 vel j. can.
 do;

Oleum seorsim rectificetur cum aquâ copiosâ, vel aliis artificijs sordes ex oleis ad se trahentibus alcalinis, quæ hujus non sunt loci, ad internum & externum usum aptetur.

Notabile est, quòd impetuosâ vi secessum faciente sale volatili ab oleo, sub finem, vel in medio Relationis facilè rumpi soleat retortæ corpus, præsertim, si paullo major fuerit destillationi commissa quantitas, licet ignis subditus non ita fortiter urgeat egressum.

Tactis his nobilioribus, non opus est, aliis pluribus diutius immorari.

Ex extractis
 v. g. opii

EXTRACTA plantarum item fundere \ominus volatile, exemplo est *opium*, quod & \ominus volatile, & \sim um

um ☐nosum de se fundere, uti certum est, ita id *in opiol. nostrâ l. 1 f. 1. cap. 9. p 33.* pluribus fuit tactum. Sic latere assevit & immersum esse particulis refinosis & roscidis, ut etiam, nisi secedere hæ ab invicem cogantur, & dimittere, quod secum absorpsere, vix in conspectum prodeat. Si enim opium destillationi subjiciatur, non per se, sed addito menstruo vel aqueo vel *uoso*, tantum abest, ut dimittat de se ☐nosum volatile \ominus , ut potius & anodynam fervet secum vim, & liquor destillatus parum vel nihil inde participet, cum de refinosa parte nihil secum everit.

Extracta aliorum vegetabilium, non penitus gummosa, *& aliorum similium;* itidem fovere secum sal volatile, credi-

credibile est, si v. g. *extractum scorzonera, petasitidis*, imò vel ipsius *bellebori* Ω lacioni eodem modo factæ subjiciatur, neque enim æquè calor, ad eorundem præparationem antegressam necessarius, propellere eadem est sufficiens, cum irretita viscosis & fixioribus particulis magis sint. Hinc verò fortiori extruduntur vecte. Et in genere salia volatilia odore urinoso non eruuntur, nisi vel propellantur fortiùs, vel liberâ gaudeant avolandi licentiâ, aliàs enim sensim exhalant, aut sub aliorum velo latent.

Ex oleis aromaticis

Ex oleis *aromaticis* Ω latis separare \ominus volatile, uti artificiosum est, ita, cum ex *Helmontio* jam supra de eo disseruerimus, & latius hæc tradiderit *Excell.*

Dn.

Dn. Ludovici tract. de ☉ le ☿ri volat. supervacaneum ducimus, longius id hoc loco repetere.

Duplex hic est modus, uterque per acida ab Helmontio insinuatus, alter & alcalia, per acida, insinuatus in specimine seu parte primâ cop. 5. p. 41. facile à callenti ad olea applicandus, alter per alcalia: uterque magni momenti.

Sunt, qui ex eodem fundamento alcahest venantur & panacéam, quibus sua linquenda est speculatio, que quidem contra mentem autoris manifestò est, qui tantùm vicem alcahest obire posse eodem carentibus, scribit. Fieri potest processus cum quovis ☉e fixo & oleo aromatico. Minorum sumtuum & parabilius est, si ☉lis ☿ri part iij. cum ~us terebinth. a-therei parte j. misceantur, stent in

etiam minoribus sumptibus,

in digestionem usque ad coagulationem; (lapidem vocant,) quò diutius steterit, eò melius evadit sal; abstractione lentâ factâ, si opus sit, Ω latio fit per Θ , ascendente in sublime sale volatili, virtutum admirabilium.

CAPUT III.

Per fermentationem & semiputrefactionem ex plantis, floribus & foliis
 Θ lia volatilia parari
 possunt.

Θ lia volatilia ex

UTi verò per deflagrationem igne aperto ex ipsis quoque plantis ficcis in incineratione, licet minori quantitate, æquè, ut ex seminibus

nibus largiori copiâ, \ominus volatile colligere licet, (ubi, si nempe per \odot Ω lentur herbæ, olea mutari posse in fal volatile, sunt, qui asseverant;) quod tamen obiter hoc loco saltim tangere lubuit, uti ex absinthio fal volatile amaricans separatim novimus; sic ex recentibus jamdudum id tentârunt, per fermentationem & semiputrefactionem cum successu plures.

Diçtum jam aliàs à nobis fuit, non perdi tam facilè fal volatile per fermentationem, uti communiter creditum fuit; sed immersum aqueis & aliis particulis saltim absconditur, & cæterâ compage sensim hoc modo resolutâ, præcedente leni fermentatione & incalescentiâ, si præsertim externus ambiens

biens aer id non prohibeat, spiritus urinosus inde prolicitur. Aliis enim calidus, vel saltem temperatus, & sibi relictus convenit, aliis frigidus magis aptus habetur, v. g. in cellâ, vel qui nonnullorum est modus, indita materia vasi apto aquæ committitur, quæ digestio est frigida. Sic *Rz. florum liliorum convallium* recentium, rore majali imbutorum, vel etiam *anthos*, &c. s. q. inditi vitro apto, seu cucurbitæ reponantur in cellam, & decursu aliquot mensium resolvantur in liquorem, qui acutissimi & fragrantissimi odoris erit, hinc distillationi subjectus urinosum volatilem spiritum fundet.

Ipse hic modus callentioribus chemicis aliis plurimis dudum

floribus

dum celebratus fuit, quos nominare supervacaneum foret.

Si plantæ ipsæ hoc modo resolvantur, minùs participans de odore \ominus volatile eruitur; si flores odoratiores, ubi partes Δ exsuperant cum salinis, magis id respectu illarum acquiritur. *& plantæ fiunt,*

Problema curiosum est, \ominus licet non ex-
obtinere volatilia, quæ retine-
ant odorem, seu, quæ testentur
de odore plantæ, ex quâ para-
ta fuerunt. Hâc tamen ana-
lysi, quæ majoris apparatus est,
ut in plerisque quoque aliis, o-
dorum radicale principium, Δ ,
vel separatim se prodit, si id ex-
petatur, vel prædominantibus
aqueis & urinosi partibus
confunditur, (ut ita loquar,)
& odorem urinosum præpol-
lentem exhibet.

Per

per se facta. *Per se facta* ita se habent, ceu
 innuimus, & curiosâ ἐγχεσιῶν
 acquiri possunt; *per artem* verò
 folia volatilia reddere oleosa,
 & finem hunc assequi, uti cu-
 riosum & passim hodie decan-
 tatum, ita facillimum est, prout
 inferius de eodem dabitur dis-
 ferendi occasio.

*Processus
 ex plantis
 viridibus,* Processum ipsum, quo modo
 ex plantis hâc viâ elici possit sal
 volatile, cum *in transactionibus
 philosophicis Anglicanis d. 25. Mart.
 1674.* posuerit & recensuerit *Dn.
 D. Cox,* huc excerpemus:

R̄. æstatis medio, seu calidi-
 ori tempore, bonam quantita-
 tem plantæ, quam volueris, se-
 para inde folia omnia, & seor-
 sum caules stipitesque abjicias.
 Hinc indas eadem vasi firmo
 & benè clauso, donec omnimo-
 dè fermententur, putrefiant,
 atque

atque in pultis formam redigantur, quod in quibusdam tardiùs, in aliis ocyus fit. Deinde Qlā hanc massam igne primum mediocri, & habebis aquam, qualis ex aliis plantis ordinariè elicitur, hinc ~us & Θ volatile succedet, & circa finem oleum crassum, nigrum atque fœtidum, quod cum Θe volatili jungendum, sæpiusque rectificandum est, & olei maxima pars in Θ adhuc facescet, unde Θ volatile □nosum instar Θis □næ , C. C. sanguinis humani, vel Θlis *ci emerget.

Ubi notandum,

i. per fermentationem, dum ^{ubi} *incalescentia,* illa inchoatur, hæc herba valdè incalescet, præsertim circa medietatem seu centrum, hincque calor adeò fortis erit, ut,

C igni

igni contrà manum impositam lædere sòleat.

2. *immutatio,*

2. posthæc incipit corruptio, putrefactioq̄ omnes plantarum naturales qualitates immutat, & quidem non solum sensibiles, sed & específicas, ad eò, ut

3. *fætor.*

3. planta, bonum gratumq̄ exhalans odorem, fætida corruptaq̄ evadat, æquè ac alia, cui hæ qualitates non insunt, adeoque fætet, ut odor æquè intolerabilis vix alius detur. At hie fætor non multum durat, sed omninò disparet, simul ac planta Relationi subjicitur.

4. *præcipue in humidiorib9.*

4. plantæ humiditate & pingvedine pollentes duplo citius, quàm magis siccæ, aromaticæ & teneræ putrescunt.

5. *infesta*

5. durante putrefactione interdum in medio vasis, licet nullus

nullus eò patuerit ab extra aditus, magna vermium, muscarum, aliorumque insectorum quantitas fuit reperta, quæ verè ex putrefactione orta sunt.

6. vermes hi \ominus volatile non largiebantur; verùm alium ab hoc multo diversum liquorem exhibebant, mediante scilicet Ω latione.

b. alias liquoris,

7. In hâc plantarum destillatione 1. aqua apparet adscendens, sub guttarum fatis grossarum formâ, congregaturque, & in recipiens cadit. 2. spiritibus adscendentibus, illos sub nubium seu nubecularum specie evehî cernes, quæ difficiliùs colliquantur, & strias habent diversificatas atque intortas, quemadmodum in destillatione C. C. accidit. 3. denique oleum apparet, quod non, nisi

7. Ω tio, (1) aqua,

(2) spiritus,

(3) $\circ\circ$ ci.

nisi violentissimo, & ad summum aucto igne exit, idque omnium foetidissimum.

8. magis vel minus foetentis,

8. nunquam aliud, præter hoc, obtinui oleum, post putrefactionem, quæ, si perfecta non sit, exit hoc oleum essentielle, odorem plantæ referens.

9. majori vel minori quantitate,

9. plantæ, quæ oleum essentielle communiter non præbent, multum olei foetidi largiuntur; verum, quæ multum olei essentialis dant, plus olei foetidi emittunt, quàm aliæ.

10. rectificatio.

10. inter ω -us & $\circ\circ$ ea hæcce quædam sæpiùs, (3.4.5.) rectificari amant.

11. \ominus lis volat. qualitates

11. hoc \ominus volatile rectificatum omnes \ominus is \square nosfi qualitates habet, adeò, ut ipsum inter, & sal volatile sanguinis humani, C. C. \square næ, aut *ci nulla intersit differentia. Omnes etiam

tiam producit effectus, quos hoc, diureticum & diaphoreticum est, acidum destruit, cum illo se jungit, & inde Θ compositum resultat, armoniaco simile.

12. quod magis est, hæc Θ ia ^{12. congeneres,} volatilia à se invicem, neque quoad qualitates sensibiles, neque quoad effectus differunt.

13. nullam plantam Ω lavi, ^{13. in omnibus,} (quamvis diversas destillaverim,) quæ omnes has partes, de quibus modò diximus, non reddiderit.

14. Post Ω lationem in vase ^{14. Odor basis post Ω t.} offert se odor moschum ferè redolens, qui nullo modo tolli potest, licet per aliquot annos aeri expositum fuerit.

15. vas, in quo planta fermentatur, sæpius apertum ^{15. quidam aperto vase fiat,} relinquitur, qui

qui, & vertente anno paucissimum in eo restabat \ominus volatile.

16. ☹

16. ☹ nullum \ominus fixum largitur.

*modus idē
in animalibus
valet.*

Et hoc quidem modo ex animalibus quoque quibusdam destillari potest \ominus volatile, ceu ex lumbricis per putrefactionem fit, quibus in vas vitreum seu terreum positis, accedente ambientis calore ferè eadem, observantur, ac in plantis à dictâ præparatione, ut & oras vasis transcendere, & nisi porta detur, vesicam disrumpere soleat intestinus motus. Postmodum destillationi subjecti fundunt liquorem, \ominus e \square nofo cum Δ re fœtidô refertum, & re-ctificatione præviâ depurabilem magis & gratiorem reddent.

dendum, quo de jam in spe-
mine nostro diximus.

Si quis verò addere plantis *Additio al-*
hunc in finem velit curiosius *calium.*
sal fixum, seu proprium, seu u-
suale aliud obvium, v.g. \ominus \boxplus ri,
vel calcem vivam quoque, aut
saltim cineres, illi id ipsum li-
berum est, sufficit, absque ad-
ditamento & simplici viâ id suc-
cedere.

Adeoque hæc præparatio in
vulgus jam innotuit, & possi-
bilitatem sufficienter quoque
demonstravit, proceditq; non
tantum in antiscorbuticis, ut
cochleariâ, nasturtio; sed etiam
in aliis, ipsisque floribus, præ-
cipuè odoriferis, nec adeò fic-
cis, ceu ex floribus liliorum
convallium, uti modò diceba-
mus, elegans \ominus volatile hæc
viâ & methodo confurgit.

CAPUT IV.

Sine igne, & sine additamento, spontaneâ destillatione, ex ritè præparatis plantis prodit ☉ volatile.

*Experimentum ☉
olis
volatilibus
plantarum,*

Idebatur jam evulgatus processus, quo de in specimine scripsim, adeoque crambe recoqui. Verùm, uti cuilibet suam concedimus lubenter gloriam, ita in eo quoque non sine effectu latuit hæctenus experimentum nostrum, ut seu inventionis similis in publicum producerentur specimina, seu de nostro hoc doctiorum judicia. Licitum sanè fuisset nobis, quæ gravissimis viris & chimiatis dudum
orete-

oretenùs & oculotenùs demonſtraveramus, & commune cum illis feceramus, ſtatim evulgare, & in eo inventionis famam aucupari, cùm, verbis *Dn. Lic. Garmanni* noſtri, multi è philoſophis chemicis de Θ is volatilis plantarum exiſtentiâ dubitârint, nullus autem, niſi forſan incidenter & ſuperficialiter, ante nos tractaverit hoc thema.

Modèſtè verò in hoc malui- nec inventiſſe
mus aliis judicium relinquere, nec quaſi-
ubi ſcripſimus verbis *Mirandula*, tum
nec inventum à nobis id eſſe,
nec quaſitum. Nunc verò ab-
eat in lucem, ut quæ vel à no-
bis ſcripta primùm, vel occaſio-
ne hujus ab aliis publicata, lu-
cem acquirant majorem.

Quoad ipſam rem, ne quis ultra ſecu-
impunè gloriari de inventione lum jam
innotuit,
C 5 poſſit,

possit, vel litem, uti in rebus nauci sæpe fit, in hoc movere nobis, quam omnibus modis averfamur, nôsse æquum est, ultra seculum, seu ultra centum hosce annos, ne amplius progrediamur, evolutionem hanc ☉is volatilis mille testibus notã fuisse, sed non observatã: visam, sed neglectã; publicè apertã, sed nec agnitã, nec curatã. Qui probationem hujus desiderat, cogitet, quæso, quamdiu in Thuringiã nostrã glasti præparatio nota & in usu fuerit, in universã ferè Europæ usum expetita. Eandem originem etiam sibi vindicat experimentum nostrum, ut ex sequentibus patebit.

sed neglectam, neq; attentum fuit,

Liceat modò nobis mirari hoc loco naturæ abscondita, latent sæpe, quæ obvia sunt, conclusa,

clusa, quæ nares feriunt, occulta, quæ in oculos occurrunt; quid sensibus ipsis certius esse queat? Ludit in hoc mortali-um stuporem, qui, quod non habent, habere sæpenuerò se credunt, quod habent, & ante pedes est, negligunt. Neque tamen culpanda antecessorum nostrorum ignavia vel incuria, infelicitas hæc fuit, non socordia, posteris quoque aliquid reservandum fuit, ceu à nobis quoque plura relinquentur. Non unâ vice pandit arcana sua, sed partitis; quæ uno momento nos delectant, facilè negligimus; quæ distinctis vicibus, gratiora sunt, & intimiùs afficiunt. In hoc tantùm delinquitur, si in libris solùm & pènes eruditos quæritur sapientia. Latet hæc & sub sordido pallio,

pallio, neque, quod *Hippocrates* noster jubet in *præception. c. à plebejis. 2. v. 24.* pigeat ex plebejis sciscitari, si quid ad curandi oportunitatem conferre visum fuerit. Multa apud mechanicos arcana latent, multa apud operarios, habitat sub ingrato sæpe & invisio hospitio naturæ splendor.

Axiomata, circa id notanda

Sed, ne gratis hæc dixisse videar, à posteriori quasi præsupponimus pauca hæc axiomata:

1. *1. Plantæ omnes pollent Θ le volatili, aliæ quidem magis, aliæ minus: aliæ obviam magis $\&$ explicitum, aliæ immersum, $\&$ in sinu implicitum magis fovent.*
2. *2. Plantæ sibi invicem superimpositæ incalescunt, quò majori quantitate $\&$ densitate, eò fortius, $\&$ vice versâ. Videri id potest in quibus-*

quibusvis herbis, absinthio, carduo benedicto, in fasciculos majores & densiores collectis, lupulo, imò ipsi etiam farinae tempore æstivo idem accidit, & fœni exemplo notissimum est. Memorat id ipsum de feminibus quoque, & stercorebus, etiam ficcis, *Galenus libro de causis morbor. cap. 2.* & accensum etiam ipsum stercus columbinum hoc modo se vidisse addit. Illustrare hæcce liceat elogio accuratissimo *divini senis*, qui, quasi hæc intimius pervidisset, & ipsum processum velut digito innuisset, ita *l. de natur. pueri c. 26.* scribit: *καὶ γὰρ ἡ κόπρη ἢ νενασμένη μὲν ἔσθ' θερμότερη ὄσιν, ἢ ἡ δρασὴ ἔσθ' αἰσθητὴ καὶ ἀλλως, τὰ μὲν ἰκμαλέα καὶ πεπεσμένα ὑπὸ σφῶν αὐτῶν ἐκθερμαίνεσθαι, καὶ ἐν ταύτῃ πάρετα ὑπὸ*

Ἐπὶ τῆς θερμασίης ζυγκαιόμενα
 σήπει). ἔ γδ δίδεισι τὸ πνεῦμα δι
 αἰτῶν, ἄτε πυκνῶν ἐόντων. Nam
 & simum, densius accumulatum, in-
 tus calidius est, quàm quod rarum
 existit: & aliàs humecta ac com-
 pressa, à seipsis concalescunt, & bre-
 vi à calore valdè exusta putrescunt.
 Neq̄ enim permeat spiritus per i-
 p̄sa, nimirum cum densa existunt.

3. Plantæ certo modo prius præ-
 paratæ, & sibi invicem superimpo-
 sitæ de se mittunt Θ volatile.

4. Posito ipso calore, intrinse-
 co, sponte facto, non extrinseco, po-
 sitâ item aptitudine, & latio fieri
 potest Θ is volatilis SINE IGNE,
 per se, SINE ADDITAMENTO.

5. Humiditas nimia superaddi-
 ta, seu conjuncta, calorem quidem
 habet succedaneum, & hinc Θ
 volatile, quod secum immersum
 gestat, igne mediante de se prode-
 . re pot-

re potest; ipsum verò \ominus volatile minus, quippe prapeditum & detentum, citra torturam hanc se offert;

6. hinc exhalare prius debet leniter; 6.

7. proportionata tamen esse, unde, si siccitas nimia accedat, & consequenter proruptio \ominus is volatilis moram trahat, affundere licet aquam. 7.

Quid multa? fatemur glasti ^{inveniendi} præparationem ^{occafio à} mechanicam ^{glasti præ-} obtulisse nobis sal volatile ejus- ^{paratione} dem: cum enim & curiosè ^{mechanicâ,} hanc lustraremus, & in parandi modum inquireremus, fumantes acervos vidimus, urinasque particulas exhalantes percepimus, toto eo, quo continebatur, loco, ne dicam totâ domo, nares vellicantes. Mirati artificium, cogitavimus, quomo-

quomodo in auras abiens, à nemine curatus, nec in usus alios cedens urinosus liquor, vel sal volatile posset excipi, & imposito instrumento hîc depicto obtinuimus, quod volebamus. Ità scilicet sine sumtibus, sine curâ, & quod maximum est, sine igne colligere licuit notabilem quantitatem ⊖is volatilis, in liquore hoc spontè prolecto, odore non minùs, quàm sapore se sistens, quod hinc rectificare facilè, & Distillatione leni per Xcum magis aptare licet, si pars circiter dimidia vel tertia saltem abstractatur.

Explicatio figurarum,

N. I. & II.

a. *Globuli glasti, prius in hunc usum preparati,*

quod in exemplum proponitur,

rati, & jam accumu-
lati in tabulato, ab
interno calore salvo-
latile effumantes, ci-
tra ullum externi i-
gnis accessum.

- b. Instrumentum figuli-
num illis superimposi-
tum, sive uno, sive
pluribus locis, ut col-
ligi & excipi possit,
nec vacuas evolare in
aeras sal volatile; si-
ve rotundius illud
fuerit & capax, ut
N. 1. sive quadratum
& oblongum paulloq;
altius,

altius, ut N. ij. ita globulis aptandum, ne admissu aeris liberi transfugere possit exhalatio, vel muscæ etiam copiosæ simul possint ingredi.

c. In collum abiens ejusdem pars, instar cucurbitæ, ut magis jam adscendere possit & colligi sal volatile.

d. Alembicus vitreus paullo capacior, collo huic impositus, qualem in ðtione †ti adhibere consultum est.

In

In hoc roscida & aquea particula, vehicula Solis volatilis, ad receptionem cohibentur & uniuntur.

e. Recipiens seu cucurbita itidem capacior, in quam destillat liquor ☐nosus volatilis.

CAPUT V.

Sal volatile ex hoc modo præparatis plantis, factâ jam spontaneâ Ætione, igne mediante acquiri potest.

A Deò jam panfa & re- Sal volatile per se quidē sine igne
 clusa sunt hoc pacto ☐nosus, ☐lat.

omnia, ut & sponte ab itum parare Θ volatile possit, & citra illum aliud caloris accessum colligi, novo & inusitato destillationis genere, ubi, cum alias sine igne chimici εδέν αξιόλογον τῶν χησιμῶν κατασκευάζον), nihil quod opera pretium sit utilium parare possint, spirare cernitur naturæ vesta æthereos fumos, & sine furno ipsa sibi sufficere, quem ex ipsâ materiâ fortitur.

*ast multum
adhuc re-
stat,*

Ast ne sic quidem inexhaustæ sunt omnes dotes, ipsa partem ministrat adjuncta tam commodè natura, & quantum interiora possint, sponte destillando manifestat; partem verò, & quidem non levem, quam absconderat in globulis quasi intimius, ignis artificii reservat, ut præeuntem ipsam si se-
qua-

quatur, absolvere opus possit, & ☉ volatile residuum, coniosum, neque enim omne avolat, igne extorquendo in gloriæ se partem vocare.

Facilis res est, & ex passim *quod per*
obvio, ac venali glasto, præpara- *☉ igne*
rato scilicet, siccoque, pro tin- *expelli po-*
ctorum usu unice accommo- *test,*
dato, parabilis.

Rx. glasti preparati q. v. v. g.
℥ ij.

Indito ☉ vitreæ in arenâ, factâ probè luturâ, pellatur primò phlegma, hinc nebularum formâ spiritus, sale volatili potissimum ebrius, cui tandem oleum flavescens fœtidum, instar olei lumbricorum ferè, minori quantitate succedet. Filtratur liquor volatilis urinosus & ab oleo separatus, addito etiam, quod cum ☉ ex recipiente e-

te elutriatur, rectificetur five per se, five additione cinerum puriorum cribellatorum, & sic habebis spiritum, seu \ominus volatile liquidum *πολύρρησον*, antiscorbuticum, diaphoreticum, antipodagricum &c.

Et fixari acidis.

Fixationem falis volatilis hujus \sim u \ominus lis & aliis acidis machinari licet, quamvis longè melius volatili formâ in usum cedat. Par ratio est similiû eodem modo prius præparatorum & reclusorum, jam enim hoc præcipuè exemplum sumpsimus.

CAPUT VI.

digreditur in glasti descriptionem, & præparationem.

Glasti mentio parca hodiè,

IN scholis medicis *glasti* nulla vel parca admodum

dum hodiè occurrit mentio, ut
 locum & hîc habere videatur
Helmontiana querela, à *Dioscori-*
dis usque tempore paucam vel
 nullam accessionem factam in
 hoc usque seculum, adeò videas
 pleraq; herbaria tantum gau-
 dere transcriptione virtutum,
 ut, quoad harum vim, si unum
 legeris, omnes legeris, in va-
 stam nihilominus molera ex-
 crescunt, & præter icones, eas-
 que falsas sæpè & imperfectas,
 parum solidi tradere, & quod
 non dictum sit prius, asso-
 lent.

Cùm *sativa* sit alia *isatis*, a-*sed dudum*
lia silvestris, ex *Dioscoridéo* textu *noti, & præ-*
 patet, antiquissimum esse usum *cipuè*
 prioris ad tinctorum usum,
sativam ait, ἢ μὲν βαφεῖς χεῶν),
quâ lanarum infectores utuntur.
 Ex quo colligere non ineptum
 foret,

foret, & præviam ad usum hunc præparationem, dudum & cognitam, & exercitam fuisse.

in Thuringiâ exculti,

Tertium ex eâ accedit Thuringiæ nostræ vectigal, cum aliàs & vino & frumento abundet, vid. *Cornarius comm. in Dioscoridem lib. 2. cap. 169. pag. 210.* Hinc vulgatum est proverbium: *Tria fundere Thuringiam cognomina: Wein/ Weizen/ Waid;* quibus & *quartum, Wolle;* non immeritò licet addere.

Proventus isatidis instar zizaniæ cujusdam, ceu vulgò eam vocant, facilis est, modò in solum pinguius incidat.

agris pinguioribus

Inprimis optimè crescit iis in arvis, quibus priùs linum factum fuerat; sin minùs antecessore hoc gaudeat, stercoreari eadem probè postulant.

Alter-

Alterutro horum factō, sive *ad id probē*
 lini præcesserit fætatio, sive
 stercoratio proba, aut foditur
 terra ad fationem, aut aratro
 ad id aptato, quadrijugali, gros-
 ser *Waidpflug* / profundius ara-
 tur. Sin communi aratro præ-
 stare id libuerit, lentè festinan-
 dum est, morâ enim eget; nec
 tam alienis, quàm domini o-
 culis, cujus præsentia, elogio
Palladii lib. 1. de re rust. t. 6. profe-
 ctus est agri, id gerendum.

Quod autumno aratro præ-*aptatis.*
 paratum est arvum, hiemalibus
 feriis ad purificationis Mariæ
 festum relinquatur uberi irriga-
 tioni.

Semen ipsum, perinde est, re-*Ejusdem*
 censne an vetustum sit, modò *fatio,*
 non fumi accessione, quod
 notabile est, corruptum fue-
 rit.

D

Post

Post festum purificationis, molliori cælo, feritur, & ex voto quidem magis, modicâ nive positâ, & eâ quidem cautione, ne densè nimis satio fiat.

Elapso uno alteroq; die, quæ mora non de nihilo est, studio- sè, mediante occatione, terrâ obtegitur.

repurgatio, Post Pentecosten diligenter
messis pri- repurganda ab aliis herbis.
ma,

Post festum S. Johannis ad primam messem maturescit, cum extima folia flavedinem præ se ferunt, vel metus est, flores ipsum meditari, ferro ad id parato, *Stoßeisen* in terrâ herba detruncatur, in cumulum hinc colligitur, & ad loturam fertur.

lotura, Factâ lotione, pabone ad locum aptum mittitur, sparsim dispergitur, & vertendo siccatur;

tur; marcor hic, die Welcke) seu colono, si minor fiat, & superficiariè, seu emtori, si justus, lucrum fœnerat, illi quidem, aucto globulorum numero, huic meliori præparatione. Sin inconstans tempeftas minùs faueat, ut modò ficcetur, modò imbribus irrigetur, quæ liberari ab extraneo humore debebat, periculum subit corruptionis, & testis hujus, nigredinis, quod sæpe unicâ nocte contingit.

Absumtâ superfluâ humiditâ *congestio*, tate, congeritur, & trusatilibus molis infertur, quarum plures videas in Thuringiâ, tum usui huic accommodatas adhuc, tum, vestigia saltim exhibentes pristinae copiae & culturae, solos lapides.

A conquassatione seu *com-tritus*,

minutione, & triturâ hâc, qualis quidem succulentis adhuc convenit, in acervum obtusum seu rotundum compingitur, supernâ parte tectâ pro arcendâ pluvîâ, circa latera verò ventilabra fabricantur, ut herbacea fanies residua per noctem excludatur. Modum hunc tangit & describit paucis *Ryffius comment. in Dioscor. lib. 2. cap. 177. pag. 193.*

conglobatio,

Abacto liquore digeritur in magnos globos, wird geballet/ & tecto patulo ad id factò, Norden/ ad machinam illam vecta imponitur, ut siccet, adeò omni studio superflua humiditas abigitur, ne in putrilaginem fatiscat, tùm intentioni primariæ, quam colonus habet, tùm secundariæ, quæ nostra jam est, \ominus scilicet volatile ac-

qui-

quirendi, contrariam. Relin-
qui hîc loci potest, quamdiu id
fert occasio, aut globuli jam
leniter exsiccati, propriæ infer-
ri domui, vel ad ulteriorem
præparationem mercatoribus
vendi possunt.

Globuli enim hi, quos sexa-^{præparatio;}
genos, Schockweise, vendi vide-^{ubi} \ominus vo-
as, tabulatis ingesti & accu-^{latile fun-}
mulati sensim incalescunt, & ^{dit unâ;}
urinofum \ominus volatile de se ex-
halant, eò citiùs, quò calor am-
bientis, æstivo tempore, & i-
pforum copia major, illud verò
non solum, quo continentur,
spatium, sed totam sæpe do-
mum, & vicinas, odore suo
replet. Adherent tignis, pa-
rietibus, & tectis guttulæ ros-
cæ, & in auras exspirat, nisi
excipiatur, \ominus volatile. Tan-
dem aquâ etiam affusâ magis

intenditur calor, donec non in cineres, ut quidam volunt, sed pulverem grossum, tinctorum usibus aptum, fatiscat, quod hinc glastum κατ' ἐξοχήν, seu præparatum, audit.

repurgatio,

Sed absolvemus, quod restat circa isatidis culturam. Secundâ vice propullulans non, ut priùs, sollicitis unguiculis, ab immixtis aliis herbis repurgatur, sed oves in agrum mittuntur, ut pasti intersito hoc gramine repurgent isatidem, neque enim illi vel esu, nisi ☉ evescantur, nocent, vel conculcando in terram, nisi pastoris negligentia diutiùs, ac par est, inhæreant agro.

Et messis altera, itemq;

Exactis sex septimanis à primâ messe, denuò, ut superiori tempore, detruncatur, & iterùm, elapsis totidem hebdomadibus,

dibùs, si cœlum autumnale fa-
 vet, nec gelu tam citò ingru-
 it, tertiâ vice, licèt hæc mino-
 ri bonitatis notâ, ad utrumque
 opus, polleat, tùm ob caloris
 solaris digerentis insufficienti-
 am, atque adeò tincturæ pau-
 pertatem consequentem, tùm
 ob tempus loturæ minùs a-
 ptum, frigidiori existente a-
 quâ, & marcorem operi mi-
 nùs parem, ut taceam exhau-
 stas jam ferè vires, & Θ is vola-
 tilis penuriam.

tertia,

Patet & hinc, qui tardiùs, *nisi tardiùs*
 & quadragesimali demum tem-*feratur,*
 pore arva ad isatidis sationem *unde jung*
 arant, binis tantùm gaudere *Waid /*
 messibus, quarum prima cum
 fecalis & tritici plerumque coin-
 cidit, & solent hujus generis
 glastum vocare jung Waid.

Sequenti anno iisdem arvis, quæ priùs ifatidem tulerant, hordeum inferitur.

Sin femina defiderantur, tertiâ messe pars intacta relinquitur, unde vertente anno in fermen exit, cujus pretium cum avenæ coincidit.

Sunt, qui à tertiâ messe, aut alterius speciei, an dem Jung-
Waid/ secundâ, seu, ut uberiori fœnore potiantur, seu præpediti tempestatis & frigoris obstaculis, respectivè tertium aut secundum metere nequeant, non ad hordei novam sationem agrum scindunt; sed hiemare herbam in hospitio suo permittunt, donec commo-
diori tempore, circa quadragesimam demum, prius, quam hordeum feratur, in detrunca-
tionem

tionem cedat, quod vocant *glas-
tum secundarium*, *Kompes. Waid.* *Kompes.
Waid/ no-
mina.*
Aft & minus bonum id est, & ar-
va nimis exfugit, ut ipsum hoc
postmodum in hordei proven-
tum redundet minorem.

CAPUT VII.

Ad usum glasti di-
gressio.

 Vantus tinctis colore *Glastum,*
glasti lanis honor fit *colorum a-*
etiamnum, nôrunt, *liorum*
mercatores, & experi- *fundamen-*
untur, qui pannis hoc modo *tum,*
paratis utuntur. Colorem
quidem propriè cœruleum, ob
⊖ volatile eminent, reliquis
verò constans fundamentum
præbet, unde culturâ suâ tum

Thuringiæ nostræ, tum aliis pluribus regionibus infinita attulit commoda ; ast postquam Indicum pigmentum advehi cœpit copiosius, utut ob exedentem & corrosivam naturam minùs commodè his usibus serviens, licet colore, & quoad extrinseca alia ad speciem ejusdem notæ & durationis tincti eodem panni videantur. Hanc ob rem jamdum præterito seculo, anno 1577. Francofurti, communi imperiî nomine & decreto ejusmodi fraudibus & noxis prospectum fuit, & hocce nostro, anno 1654. Ratisbonæ d. 21. Aprilis à D. FERDINANDO III. sub pœnâ confiscationis cautum fuit, ne indigo, ob copiam tingendi usui vulgò inserviens, ampliùs adhibeatur, in detrimentum

indico melius,

mentum Thuringiæ, Germaniæ & emptorum. Eò tamen jam res devenit, ut ad paucos redierit glasto solo utentium tinctorum, atque adeò molarum trusatilium, hinc inde apud nos vestigia pristini mercimoniorum floris exhibentium, numerus.

Non nostrum jam est, latiùs *licet ejusdem origo,* disquirere, qui floridi colores, ceu extractum, ex isatide consurgere possint, & adhibeantur quoque à quibusdam, neque in tinctoriâ ipsâ arte occupari, ad notitiam simplicium, & nostrum hunc in finem medicum, nôsse sufficit, quod indigo & glastum ex eâdem propullulent profapiâ, neque nisi præparatione differant, unde tum alii, tum imprimis *Amatus Lusitanus,* comment. in lib. 5. Diosc. enarrat.

67. pag. 509. Indicum, scribit, esse succum defecatissimum infatidis herbæ, concretum & inspissatum.

uti tum ex aliis, tum hujusdem præparatione patet, que describitur Placet in communem notitiam præparationis historiam huc transferre ex autore *anonymo del' historie des joyaux*, qui creditur *Dn. de Chapizeau cap. 6. pag. 92.* Indigo, ait, quo ad floridiores vividioresque colores utimur, ab arbore, (*rectius plantâ,*) defumitur, quam quotannis post pluviarum excessum plantant, & quando ad altitudinem duorum triumve circiter pedum excrevit, rescindunt dimidii pedis à terrâ distantiâ. Partem rescissam fumunt, in repositoio cum calce reponunt, quæ adeò indurefcit, ut hæc repositoria marmorea videantur.

deantur. Hæc stagna seu re-
positoria in circuitu commu-
niter 80. pedes habent; ad me-
dietatem, (vel paullò plus,) a-
quâ replentur, dein ad sum-
mum usque virentibus arbo-
ris hujus frondibus complen-
tur, quotidie omne hoc mo-
vendo, donec immergatur pe-
nitùs, & evadat instar limi ag-
gesti, seu, ut terra pinguis aquâ
diluta. Hinc postquam hæc
omnia per dies aliquot quieta
relictâ sunt, aquam emittunt
& elabi sinunt, quâ educâtâ pe-
nitùs, massam hanc limosam
manibus, priùs oleo imbutis,
prehendunt, & ex eâdem fru-
sta magnâ vel parva pro lubi-
tu conficiunt, quæ Solis radiis
exsiccanda exponunt. Ad fal-
lendos mercatores eadem ali-
quando arenæ pro exsiccatic-

ne committunt, tunc enim facile arena ipsis adhæret, majusq; inde pondus acquirunt. Sed nequitiam hanc multâ lunt, si id resciscat præfectus.

*Differentiæ
indici, uti
glasti, ra
tione mes-
sis.*

Cæterum hæc arbor ter rescinditur; sed quoties id repetitur, minus inde resultat indigo, & inter centum partes, viginti ad minimum de pretio pereunt, cum tantum coloris non præbeat, ac prima species. Optimum indigo ex Bianâ, Indouâ & Corsâ, tribus pagis, uno vel altero die ab Agrâ distantibus, provenit, & hoc est, quod in frustra redactum globulorum ad instar cernimus. Octavo à Surat die, duobus ab Amadabat milliaribus pagus est, Sarquesse dictus, unde indigo planum ad nos fertur. Ejusdem ferè naturæ, pretiiq;

vix dissimilis indigo crescit etiam in regno Colcondâ. Tandem idem ex occidente, præsertim ex Antillis, ubi eodem ferè, ac in oriente, modo fit, huc affertur.

Colligere ex his facile est, & unde color exaltetur, & profurgat cœruleus, ob explicatum magis Δ ur in Θ le volatili residens, & quam ob rem Indico hoc tinctæ lanæ in recessu minus bonæ sint, ob calcis scilicet accessionem, quæ ipsa quoque causa est, cur exaltatus hic color & in apricum deductus minùs constanter tingat, quàm sibi relictum & ritè præparatum glastum, quod citra talem communionem, mediante artificum tingentium industriâ, adhibetur: neque enim pars salina & terrena calcis

*Indicum
calcis ad-
mixtione
corrosum,*

cis vivæ, quæ dubio procul & pondus simul adauget, eandem adulteravit.

*apud nos
quod, para-
bile.*

Neque desperandum esset de eodem artificio parandi indici, si huic operi manum quis & solertiam impendere velit, observatâ calcis & isatidis proportionem, & quæ aliæ minoris momenti se suggerunt circa id, circumstantiis.

Certum interim est, quintam quasi essentiam ad colores magis floridos & fulgidos exinde parari, & in usum venire posse.

CAPUT VIII.

Causa incalescentiæ & evolutionis salis volatililis.

*Operatio
hæc & pro-
ductio salis*

DUæ sunt operationes chemicæ præcipuæ circa mixtionem

tionem corporum potissimum evenientes, fermentatio & effervescentia, quæ calorem producant, tum ad expansionem & explicationem partium volatilium & aëreosarum, tum ad alios usus ubere proventu facientes.

In illâ quidem blandius, & sæpè vix ad sensum; in hâc verò fortius omnia incalescunt, quia utrobique motus partium elementalium mixti occurrit, licet diversus ratione mediorum, & finis, aliarumque circumstantiarum.

Nostri hæc operatio ad quamnam speciem referenda sit, dubium est non leve. Sicca quippe est, & citra turgescientiam vel intumescientiam, quale quid in fermentatione visitur: neque tamen duo diversa,

versa, five familia, five contraria apparentia, adversis concurrunt frontibus; sed, nullo extraneo interveniente, spontaneo motu exfurgunt partes volatiles.

& effervescentiâ participās.

Participat tamen de utrisque, cùm & motus sit particularum à se invicem secedentium & avolantium, & cum insigni calore eructet \ominus volatile, non aliter, ac si \sim us ex falsis \ast ci & ♀ ri combinatione evolvatur, unde commodè vel fermentatio ficta, vel effervescentia implicita, quæ citra pugnam & tumultum evenit, dici posset; licet prius ferè malim.

Variabulus

Quantùm aliàs inter se commissa corpora ob diversitatem pororum effervescent, in operationibus non solum chemicis, sed

sed & vulgatissimis occupatis sæpenumerò occurrit.

Sic v. g. calor & effervescentia occurrit 1. in præparatione ☿ri ☉lati, ubi ☿us ☉li cum ☉le ☿ri sicco vel deliquato conjungitur. 2. in præparatione *arcani* ☿ri, quando ☿to idem ☉ ☿ri saturatur. 3. in fixatione ☉ium volatilium, cum ☉nosa ligantur cum acidis. 4. in præparatione ☉li ☿, cum v. g. limaturæ ☉tis ꝑij. artificiosè & per vices affunduntur ☿us ☉li ꝑvj. & aquæ fontanæ ꝑiv. Acida enim, quæ porosiora sunt, solvunt & aggrediuntur cum effervescentiâ modò calidâ, modò frigidâ. 5. in præparatione ☿us ☉*ci cum ☉libus fixis, *co. additis, vinculum ipsius seu acidum absorbetur, & volatile sui juris factum

*exempla
tum aliàs,
tùm in chi-
micis,*

factum propellitur. 6. cum præparatur ~us \ominus lis ♀ ri cum O uiso vel crudo. 7. cum præparatur ~us \square næ cum calce vivâ. 8. cum \circ terebinthinae jungitur ~tui \oplus li, vel \oplus . 9. cum \circ \oplus li \circ eo anisi. 10. cum ~us \oplus & V uterque rectificatus, accedente motu vel calore. 11. cum miscetur \oplus cum \oplus lo ad præparationem V . 12. cum calci vivæ affunditur ∇ . 13. cum rectificatur v. gr. ~us ♀ is, & phlegma iterum jungitur acido in fundo remanenti, ubi calor & effervescentia confurgit, cum tamen prius se invicem tolerassent &c. Plura hanc in rem videntur apud D. D. *Elsbolzium in Notatoriâ curiosâ, pag. 62.*

Sed horum alia ratio est, unde & longius ad eadem digredi,

di, extra oleas effret vagari. Ar-
cessenda paullo altiùs est hæc
nostra incalescentia.

Præsupponemus iterum, *Sal volatile*

1. adesse in plantis partes *in plantis*
volatiles ~uofas & Θ linas, sal-*præfens* r
tim materialiter, quod nemo
negaverit: idç modò majori,
modò minori quantitate: ma-
gis verò & minus non variant
speciem.

2. Θ hoc volatile esse sub-*mobile* &
stantiam tenuem, ad motum *agile*
maximè habilem & agilem.

3. non tam generari ergò
propriè, præviâ præparatione
suprà expositâ, Θ volatile; ;
sed

4. evolvi impeditas, & libe-*liberatum*
ratas à compedibus avolare, *abolat.*
unde explicatione egent & li-
beratione, si captare easdem
velis.

5. par-

*spiritus sunt
fermenta-
tione,*

5. partes volatiles spirituo-
sæ mediante fermentatione
propriè dictâ eruuntur, unde
rectè *Hamelius* scribit *lib. 2. cap.
ult. de consensu vet. & nov. phi-
los. pag. 412.* ante fermentatio-
nem aut destillatione aut aliâ
arte prolici vix posse spiritus,
non, quòd ibi non essent, sed,
quasi victi & aliis elementis
oppressi, jacebant; adeoque
thesis firma est, non inesse spi-
ritus plantis, nisi per fermenta-
tionem deducantur in actum.
Uti enim π materiale ipforum-
met, & potentiâ inesse non ne-
gatur, ita minùs rectè de for-
mali quis id accipiat, nisi veli-
mus confundere π us Φ λογι-
σμός, & partes aqueas parum de
oleis secum habentes, unde
spirituosæ videntur aquæ, ob
oleosas

oleosas & volatiles particulas in iisdem dispersas. \AA quivocatio est in nomine spirituum. Ascendunt partes quædam volatiles; sed non in formâ spiritûs, neque enim striatim procedunt, etiamsi post recti-^{seu viâ bu-}ficentur, adeoque fermenta-^{midâ,}tione opus est ad propriè dictos spiritus, qualisqualis demum illa fuerit. Vel, nisi velimus confundere \ominus ia volatilia cum spiritibus, neque enim, qui acris est, spiritûs nomine ($\Phi\lambda\omicron\gamma\iota\varsigma\tilde{\epsilon}$) appellandus liquor.

6. partes volatiles salinæ me-^{sal volatile,}diante incalescentiâ simplici, & ^{siccâ magis,}resolutione citra turgescenti-
am & motum talem intestinum, qualis in prioribus occurrit, se captandos offerunt.

7. ubi

*utraq; acti-
va,* 7. ubi spirituum & falis vola-
tilis copia est, brevi exagitan-
tur & in motum cientur.

*in aliis ma-
gis patula,* 8. sulphureæ herbæ magis
spiritum, acres, falsæ, seu salinæ
magis sal volatile; utræque ta-
men pro diverso præparandi
modo & spiritum & sal volatile
fundunt.

*in aliis li-
gata,* 9. in austeris verò & acer-
bis partes volatiles non solum
subjugatæ; sed etiam fixatæ
quasi sunt, unde ex iisdem sal
volatile non ita pansum, nec
nisi sub prædominio aliarum
evolvitur, ceu in foliis quer-
cûs, aliisque prædicto modo
paratis, videre est.

*salia volat.
liberæ
progunt,* 10. hinc ubi jam laxatis
compagibus & vinculis proru-
unt partes volatiles, uti per pu-
trefactionem ingrato & fœtido;
sic

fic per artificialem hanc præparationem ☐noso gravi odore nares feriunt, & spiculis suis membranam narium, odoratui infervientem, vellunt & lancinant.

In salibus enim volatilibus *fulphur odororum, etiam amurinosi,* explicatissimum est sulphur, unde & citius voto avolant, sibi relicta, & si acidis hoc dometur & obtundatur, odor etiam abit omnis, ex quo adhuc patet, cur sulphuri odor à chemicis magis adscribatur, quàm sali. Sulphur enim est primum odorabile; sed hoc debet esse explicatum sale volatili: inde videmus, illa maximè esse odorabilia, quæ sale volatili oleoso seu remixto cum sulphure, ejusque exhalationem adjuvante, abundant. Unde etiam plerique auctores recentiores concedunt,

E

cedunt,

cedunt, quòd salia volatilia simul sint oleosa, seu, quod ex Olelixivo fixo & spiritu volatili constant, adeoque sulphur est principium radicale colorum & odorum; explicativum verò illorum Θ , tùm fixum, tùm volatile, seu Mercurius.

*& colorum
radix.*

*Humida
fermenta-
tioni apti-
ora,*

Quod si humidum copiosum adhuc adfit, motum & fluxum Θ is & Δ is obtundens, prorumpunt quidem eadem, simul in propriè dictâ fermentatione, & aucupio apta se sistunt, vel cum fœtore, & conjunctâ putredine mixta resolvuntur.

*sicca mar-
cori:*

Sin neutra horum abundant, neque explicata sint spiritus & salis volatilis tenacula, citra hæc ipsa, fœtorem & putredinem, exarent, marcent & fatiscunt.

Eò magis verò & celerius *sal volatile*
 moventur, quò à carceribus *liberius*
 magis liberantur, unde cum *motum,*
 exhalârint jam partes aqueæ su-
 perfluæ; ipse verò succus & fan-
 guis, ut ita loquar, conjuncta
 adhuc sint, inde faciliùs jam e-
 volant, expedita vehementius
 agitantur, & sui juris evadunt
 in nostrâ hac præparatione par-
 tes volatiles salinæ, & cum libe-
 rum jam motum, & solutiorem
 nacta sunt, affusione aquæ ma-
 gis congregantur, hinc & fu-
 gam unâ meditantur.

Ut adeò, vi caloris interni, *calorem*
 inde concitati, minus humido *facit, & ve-*
 gaudens hæc compages, secun- *biculo*
 dum artem jam præparata, à *phlegmatica*
 se dimittat sal volatile, ceu plu- *volans*
 sculum humidi aliàs efflagitat *recipitur,*
 fermentatio, & spirituosas par-
 tes turgentes exhibet; opus

tamen est in hoc opere nostro aliquali & proportionato residuo humido, ut cum eodem, ceu accelerante ob calorem abitum, vehiculo jam liberatæ partes aufugiant \ominus linæ, & instrumento commodo jam delineato exceptæ alta petant, colligantur in XXco , & in receptaculum destillent.

*unde recti-
ficatione
eget,*

Modus hic collectionis facillimus est, atque in aliis plerisque primâ statim vice, sine præviâ rectificatione, odore, sapore, effervescentiâ cum acidis, aliisque documentis, \ominus is volatilis probat præsentiam, in aliis verò magis post separationem ab aquosiori vehiculo, quod itidem facilè obtinetur, si pars quarta vel tertia abstrahatur, reliquo insipido rejecto.

Exhibebam ante quinque
hos

hos annos Θ hoc volatile Sere- *odore, sa-*
 nissimo ERNESTO, Duci Sax. *pore, cum*
 J. Cl. & M. pientissimæ memo- *acidis pu-*
 riæ, qui, uti gnarus erat horum *gnâ conspi-*
 quàm maximè, ita mirè delecta- *cuum.*
 batur, cum & odoratu urinofita-
 tem perciperet, & sapor idem
 confirmaret, & affuso spiritu
 Θ li effervescentiam perspice-
 ret, ut adeò rei suæ jam constet
 veritas, antiquitas, & ratio
 quàm uberrimè.

CAPUT IX.

Aliorum mentio, & salium
 volatilium usus.

 I nullo alio, quàm isati- *Sal volatile*
 dis exemplo, probare *h.m. pro-*
 liceat falis volatilis ex- *cedit ex a-*
 perimentum; id ipsum *liis quoq;*
 tamen jam suffecerit. Ne-
 que enim in eo objicere licet,
a particulari ad universale non
 E 3 - valere

valere consequentiam. Si enim ex supra abundè dictis concedamus, dari ex hypothefi chemicorum ita dicta principia, non tam extrinfeca, & producta, uti id folent vulgò sæpe confundere, quàm intrinfeca: fi demonftravero Θ volatile à priori, ab ejusdem affectionibus, vegetatiōe, & quæ in fpecimine ipfo de his differuimus latiùs, & vel in unico à posteriori, firmiter concludi poffe reor, in omnibus idem inefiftere, licet majori vel minori præportione.

Siridibus,

Abundat verò & prædominatur in viridibus plantis, v. gr. in gramine & aliis herbaeis foliis, ϕ feu Θ volatile præ Δ re, unde & eadem crefcunt, & vegetantur, & viridia magis nutriunt bruta, quàm arida, hinc & virides herbæ

herbæ fumant magis, non tam ob phlegma solum, (aquæ enim fumus & phlegmatis oculos non mordicat;) sed potissimum ob \ominus volatile. In pallidis verò jam, seu flavescensibus Δ præpollet, seu æqualiter se, ut in seminibus patet, gerit, unde facilius comburuntur.

Si ergò quærat, *an idem ex volatilibus aliis fieri possit predicto modo, & terreis,* ultro id affirmamus; quin ex volatilibus & terreis, v. g. cochleariâ; absinthio; carduo benedicto; tabaco; ipsoque gramine; & foliis quercûs res procedit, utut diversimoda particularum mixtio non possit non variantem etiam gradibus liquorem fundere.

Recipiantur modo herbæ *mutatis mutandis,* recentes, separatis caulibus, qui impediunt conglobatio-

E 4

nem,

nem, & mutatâ proportionē contusionis, exsiccationis, aliarumque circumstantiarum in aliis, prout humidior ficciorve est plantâ, procedatur, non fallat experimentum, licet in quibusdam, ceu diximus, fixioribus obnubiletur quasi Θ volatile, ob conjunctas partes austeriusculas. &c.

foliis quercus,

Fidem rei facere nobiscum potest *excellētissimus Dn. Ludovici*, quomodo tum alia, tum ipsa folia quercûs se gesserint, effumando itidem liquorem, sed minus urinosum; & in tabaco res exploranda fuisset, serenissimi ERNESTI beatissimæ recordationis mandato, nisi & absentia nostra, & gloriosissimi principis morbus, ac alia obstitissent. Erit tamen hæc alibi explicandi locus.

Ex

Ex *cardui benedicti* resolutione vel aliud agentes confirmati in eodem fumus, offerente se post incalescentiam liquore urinoso volatili, cui tùm alia vegetabilia addi possunt, tùm imprimis etiam *hepatica nobilis*, foliis pinguibus, recens, quam inter antiscorbuticas referre plantas, ob copiosissimum, quod gerit, \ominus volatile, nulli dubitamus, præcipuè, cum & per se solâ destillatione recentissimæ plantæ, additâ aquâ, obtulerit nobis liquorem acerrimum, instar radicis ari linguam ferientem, ut hinc debito modo præparata aqua vix unciis præscribenda sit. Ut in usum cedat familiarem, consuevimus eodem extrahere *animam rhabarbari*, si v. gr. ʒj . radicis as-

E 5

cardui benedicti, & aliorum;

fun-

fundantur \bar{z} x. circiter *aqua* ob lentorem, quem in recessu gerit rhabarbarum, additis Θ \bar{z} ij vel \bar{z} vi, quo pacto mitescit rursus, & medicamentum longè nobilissimum constituit ac verè polychrestum. Sin Θ \bar{z} li affundatur, statim volatilis illa acrimonia figitur & mitescit.

Facillimè omnium ex isatide,

Utut verò hâc methodo, tum sine igne, tum cum eodè ex quavis herbâ & ex quovis ligno, liceat ita dicere, fieri possit \bar{z} ius; ut tamen omnibus sumtibus res careat, & in posterum in officinarum usum cedere possit Θ volatile, instar omnium sit Θ volatile isatidis, benè rectificatum, quod ad gtt. xx. xxv. dari potest in omnes illos usus, qui expetuntur ab hoc remedii genere.

sine \bar{z}

Occasio vel Gothæ, vel Erffurti, vel in vicinis locis aliis haberi

haberi potest quàm uberrima, ut & hoc pacto toti Germaniæ, non dicam Europæ prospicere eodem possit nostra Thuringia; citra defectum, si sint, qui id expetant. Ad minimum cuivis jam copia datur, ex hisce oris exportatum glastum propriis manibus eosdem in usus, cum fœnore, sollicitare.

Uti enim in genere conveniunt Θ ia volatilia \square nosa viribus generalibus; ita perinde fuerit, utrum ex vegetabilibus seligas.

Præcipuè verò hoc ipsum *i-cujus Bires* fatidis Θ volatile, ceu jam *cap.* 5. id tetigimus, egregium constituit antiscorbuticum, anginæ & aliis inflammationibus medetur, & eadem præstat, quæ in vigorando sanguine a-

*ut & glasti
ipsius tan-
guntur,*

lia similia celebrantur facere.
Quin & ipsius præparati glasti
magma, vel vulgi experimento,
anginæ medetur, & faucium
quibusvis inflammationibus
præsentaneum est remedium, si
gargarisatio cum infuso liquore
instituat. Imò ipsum liquo-
rem volatilem mitiorem garga-
rismatis hujusmodi non rarò
miscuimus, ceu aliàs D^* cale
nostrum, vel D datum, (quod
pro diverso tractandi modo &
sexangulare & cubicum exhibe-
re facillimum est, neque enim
adeò propriæ Θ libus sunt figu-
ræ, uti vulgò statuunt, quin u-
num idemque aliam cudere
possit,) proficua esse, notum est.

*Coloris cæ-
rulei & vi-
ridis origo.*

Tacemus hoc loco, quæ de
colore cæruleo & viridi, ex Θ is
volatilis experimentis deduci
ulterius possent, quò & cine-
res v.

res v.c. absinthii paullo intensius & diutius calcinatae, & ☉ ~ ☉ *ci, lixiviū cœrulescens præbentes, referre possemus, cum alibi intentio sit, de his ipsis disputare. Sufficiat hoc loco textus *Paracelsicus*, ex l. 3. *philosoph. tract. 3. c. 3. p. 46.* colores provenire ex ☿re, quod, licet hœc in se non habeat, eosdem tamen possidet ratione proprii sui ☉is & ☿ii, qui hœc pollent, idemque mutant, ex quo superius circa hoc asserta lucem sibi mutuuntur

Nec tacebimus, in asserti huius fidem, præter ☉ volatile, *☿ glasi* quod præsens adesse ex superioribus concessum est, *vegerabile* ☿is præsentiam demonstrari posse non solum ex ☉ eo, quod itidem per supra dicta claret & concessum non minus est; sed etiam, si fidem deroges, experimento alio,

eoque novo, & quod pluribus dignum esset excutere.

*odore θι-
atum emu-
lans.*

Affundas, quæso, ☉ à θtione glasti residuo, seu perfectè θto, seu amplius calcinato, ubi flammâ id comburitur & ardet, aquam calidam, & hinc lixivio inde factò, (ita id vocabimus, licet non effervescat cum acidis) misceas acida, v.g. †, ~ Θli, vel alia, & manifestè se idem odor naribus offeret, qui in præparatione Δ aurati θii apparet, & liquor ipse Δ colore exhibebit, quod his mediis ~ tum in fundo subsidebit flavescent, ulterius, filtratione prægressâ, exiccandum. En sulphur vegetabile! en colorum originem ac fundamentum, quod adeò latuerat! Si auratum id mecum vocare lubido sit, non erraveris.

*Decoctionū
salforum
profapia.*

Non dicemus jam pluribus, plantas quasdam tam decocti-
one

one, quàm destillatione falsum acquirere saporem à ☉le volatili, ceu ex *foliis cardui benedicti* ~us efficacissimus aurei coloris, saporemque lixivii ferè habens à sale volatili, describitur à *Sennerto in institutionibus l. 5. part. 3. sect. 3. cap. 5. pag. 1350. & decoctum ex chamamelo Romano* triplicatum ad calculum saporem falsum acquirit, à sale suo volatili, ut jurare quis auset, pugillos aliquot salis culinarii in eo esse liquefactos, teste *Simone Paulli in quadripart. botan. class. tert. p. 255.* Quin idem fit in nonnullis mineralibus & metallicis, uti in præparatione *R^e ♂tis cum ♀ro* liquor manifestò fit ☉inus: qui modus, uti in Germaniâ dudum vel publicis scriptis plurimorû innotuit, & eodem modo rob ♂le nostrum fit; ita frustra sunt, qui involucris hoc arcanum tegere

gere, & inventionis gloriam sibi attribuere fatagunt.

CAPUT X.

De salibus volatilibus oleosis reddendis.

Salium volatilium

Saturare magis & miscere Θλια volatilia cum oleis, inter alia chemicorum inventa non minimi pretii est *εγχειρήσις*, seu, ut ingrator sapor odorq̄ velo hoc occultetur, seu, ut in vulgus nota medicamenta pro magis arcanis & non imitandis habeantur, prout cujusvis scopus in hoc variat, seu, qui optimus est finis, ut hoc artificio promptius agant, & stomacho minus negotii creent.

duo incommoda

Duo enim in primis incommoda à Θlibus volatilibus indiscriminatim usurpatis observantur ab accuratioribus practicis alterum, quòd continuatâ usurpatione

patione appetitum dejiciunt, & lassitudine hinc torpida membra macent magis, cum acidulum in recessu menstruum stomachicum absorbeant & invertant, ceu id à fixioribus quibusdam, lapidibus ☿ & pulveribus nephriticis secretioribus non rarò quoque obtingit: *alterum*, quòd in hypochondriacis & scorbuticis, quorum sanguis magis rarefactus est, & faciliùs ebullit, sæpe, quæ quieta sunt, excitant, & producant symptomata. Observavimus id ipsum in *u* cochleariæ sæpius, etiam, qui ad extractionem v. gr. *li*um aliorumq; tantum erat adhibitus. Adeò facilis est error, si specifica hæc vel illa credamus occultâ magis, quàm certâ & definitâ ratione morbum oppugnare.

Magis

us, eximi-
us, sum si-
bi relicto-
rum,

Magis scilicet *conveniunt* hæc omnia, ubi vel fixiores & torpidiores sunt humores; & acidi, austeri, pontici delinquant: vel, ubi ♁ sanguinis consortio feri proportionato eget, ceu in mania, melancholia, affectibus soporosis, hysteriis, fixioribus hypochondriacis, item præcordialibus anxietatibus, paralyfi; obstructione nervorum, epilepsia etiam, ubi non effrenis ebullitionis impetus in causa est, & similibus aliis nervosi & venosi generis vitiis, quæ liberum pororum meatum, & suaviter demulceri efflagitant.

si oleosa
reddantur,

Licet autem combinatio Θ is volatilis & ☉ orum Ω latorum aromaticorum, ut & ♃, & ~ us Θ is *ci videatur, & hinc inde scribatur perdifficilis; attamen utrorumque, imò singulorum longe

longè facillima est, si quis naturam rerum exploratam habeat, neque tam assertis autorum, vel terminorum lusibus nimis inhæreat.

Si enim recipias v.g. \sim um \ominus *quod facile est, duobus modis*
 \ast ci per se coagulatum, seu crys-
 tallos ejusdem, in fundo vitri
 sensim & sensim subsidentes, vel
 quoque ipsum \sim um seu \ominus vo-
 latile aquâ non solutum, (quid
 enim aliud est hic \sim us, quàm a-
 qua \ominus le volatili inebriata?) v.g.
 p. ij, \circ *ei aromatici*, anisi, caryo-
 phyllorum &c. p. β vel j, & ubi
 mista per paucillum temporis
 spatium steterint, addas \forall *re-*
tificati q. f. v. gr. p. iiij. (vel vj.
 leni digestionem statim miscen-
 tur, ut vel per se dispensari ea-
 dem possint: vel, quod melius,
 in usus longè nobilissimos per
 \times cum Ω lata hæc omnia asser-
 ventur. Hoc

Hoc modo intra semihoram ferè hæc conjuncta exhibere licet, & perspicere thescos vim, quod ~ Elis *ci coagulet √, id quod uti apparet quidem in rei veritate, ita facillimum judicatu est, unde hæc fiat coagulatio, & quantum illi sit tribuendum.

2. Quin, ut faciliiori operâ & sumtibus hæc confiant, ipsum ~um Elis *ci anifatum, aromaticum, hypochondriacum, utcunq̄ue expetatur, reddere jam facillimum erit, simplicium ipforum accessione, modo non percellaris prædicto coagulationis fulmine.

*etiam in
Vegetabili-
bus,*

Ex vegetabili Ole volatili id obtinetur quàm facillimè, si posteriori hoc modo aromatica addantur ∞ofa, & unà cum √ juncta Q̄lentur: neque
priori

priori omninò res erit frustra-
nea, præcipuè, si diligenti ab-
stractione concentratum fue-
rit \ominus volatile; minus tamen
potestatis in olea Ω lata ha-
bet idem, tenerum ac delica-
tum quod diximus, quàm \sim us
 \ominus lis *ci.

Misceri hinc idem potest \ominus *mixta cum*
volatile \circ sum cum essentiis, *aliis.*
& \bar{R} is aromaticis ac balsamicis,
magno cum effectu, inde enim
medicamenta emergunt longè
utilissima, &, si qua alia, felici-
ter se in variis morborum spe-
ciebus gerentia.

Conferri hîc possunt, quæ in
eandem rem commentatus est
personatus ille, sed doctissimus
Leonicenus, metamorphos. Apollin.
& Æsculap. p. 29. & seqq.

Memoriam hîc subit, quod \oplus *ex*
excellentissimus D. D. Tackius ante plantis,
aliquot

aliquot annos, cum de experimento nostro sermones invicem cæderemus, nobis retulit, quendam parare ex herbis nitrum, inflammabile, ut commune, exstare etiam Θια volatilia ex plantis Ωlandi modum apud *Fernelium libro de ab-*

Q. E. Ferneliana, ditis rerum causis, quem ipse fecerit aliquoties. Describitur modus hic sub titulo quinta essentia, in quâ maxima sit proprietatis efficacia, loco citato cap. 18. pag. 264. Primum, scribit, è re subjectâ aquam lento vaporario prolectant, hâc deinde feces respergunt, ut secundo humorem eliciant, sicque septena resperione & expiratione feces torrerî non sinunt, & ex his vim facultatemque omnem exhauriunt, aquæ, maximeq; assidenti oleo innixam, quæ

quæ ad multa utilis accommo-
dataque sit. Quin etiam ex-
ceptas aquas vase pelicani effi-
gie multa agitatione anfractu-
que longo circulant, quò hæ vi-
rès fortitæ efficacissimas in
quintæ illius essentia naturam
vix ulli corruptelæ obnoxiam
făcessant.

Referrî etiam huc meretur
primum ens plantarum, quod ^{primum}
describitur à *Febure*, vol. 1. pag. ^{ens planta-}
303. aliaque hinc inde sparsim ^{rum.}
tradita, imprimis, quod *Arra-*
gostus ad *Cratonem* scribit *epist.* 55.
p. 73. ex lbj. $\forall i$, quantumvis \ominus *volat.*
rectificati vix 3ß. spirituum $\forall i$.
concretorum, seu \ominus *lis* vola-
tilis extrahi, reliquum verò a-
quam inspidam esse, ex quo
lucem acquirere possunt, quæ
part. 1. *cap.* 5. p. 41. scripsimus;
sed

sed tempus jam est, ut colophonem hifce imponamus.

Finiemus verbis *Polybii lib. 12. histor.* ἡ πολυπραγμοσύνη πολλῆς μὲν προδοσίᾳ, τάλαιπωρείας, καὶ δαπάνης, μέγα δέ τι συμβάλλει, καὶ μέγιστον ὅτι μέριμνᾷ τ᾽ ἰατρικῆς. *Illa rerum curiosa inquisitio, quam suo pte Marte facere aliquis instituit, magnis constat laboribus, magno sumtu; ceterum ad medicinam multum confert, atque adeo pars illius est potissima.*

T A N T U M.

INDEX

INDEX

RERUM ET VERBORUM.

a. partem primam, b. alteram
Tractatus de Sale Volat. plantarum notat.

A.

A Cetosæ Sal volatile	a. 25
Alcalia quæ & qualia	a. 10. a. 11
ut volatilifentur	a. 40
sal volatile plantarum an propellant	a. 39. b. 31
Amaricantium plantarum sal fixum	a. 45
volatile	a. 46.
F Anginæ	

I N D E X.

Anginæ remedium	b. 83
Anima rhabarbari	b. 81
Antiscorbuticarum plantarum vis	unde a. 93. 94
fal volatile	b. 31
Aquæ destillatæ roris specie in alem-	
bico apparent	a. 9
fale volatili pollent	b. 8
de virtute suorum simplicium	
an participant	a. 7
quænam utiles magis sint & ef-	
ficaces	a. 7
Appetitus dejectus	b. 89
Apoplexiæ remedium	a. 64

C.

C Alx viva fal fixum continet	a. 39
an ex herbis fal volatile proli-	
ciat	a. 39
Cantharides pollent fale volatili	a. 18
Capillus Veneris copioso pollet suc-	
co	a. 82
Cephalicorum divisio	a. 51
Chi-	

I N D E X.

Chimiæ laus & præstantia	a. 4
Chyli albedo unde	a. 20
Cochleariæ sal volatile	b. 31
Colores unde	a. 30. a. 60
Color cœruleus & viridis unde	b. 84
Cor gaudet volatilibus	a. 63
Cordialium divisio	a. 51
sal volatile	a. 63
Cranii humani vis antepileptica	a. 62
⊖ volatile	a. 16
Cryſtalli ex cydoniis , opio & ben- zoë	a. 32
salis tartari	a. 36

D.

D ecocta ac deſtillata plantarum quarundam cur falſa	b. 86
Deſtillatio ſalis volatilis plantarum quo modo fieri poſſit	b. 38

E.

E fferveſcentiæ exempla	b. 67. b. 68
F 2	Effer-

I N D E X.

Effervescentia implicita quid	b. 66
Endiviæ sal volatile	a. 25
Epilepsiæ remedia triplicia	a. 51.
	a. 62. b. 15
Erysipelatis remedium	a. 40
Essentia antimonii	a. 3f
Extracta plantarum fundunt sal vo-	latile b. 16

F.

F ames ingesto cibo cur statim se-	detur a. 32
Feces herbarum non inertes	a. 13.
	a. 14.
vini sal volatile præbent	a. 29
Fermentatio an sal volatile destruat	a. 43
duplex	a. 44
sicca quid	b. 66
spirituum clavis	b. 70
Fieri quot modis quid dicatur	a. 87
Florum odoriferorum sal volatile	b. 31
	For-

I N D E X.

Formicæ pollent sale volatili	a. 18
Formicarum morsus	a. 18
odor	a. 18
Fraxini sal volatile	b. 14
Frigidæ & insipidæ herbæ an sal vola- tile præbeant	a. 25
herbæ fundunt spiritus arden- tes	a. 27
Fuligo ex plantis combustis cur non semper sibi similis	a. 29
unde	a. 28
Fumus herbarum cur mordicet ocu- los	a. 28
Furni pistorum analepticum spirant spiritum	a. 31

G.

G Angrænæ remedium	a. 40
Glæsti cultura	b. 48. seq.
differentia	b. 47
messis prima	b. 50
secunda	b. 54
tertia	b. 55
F 3	præ-

I N D E X.

præparatio	b. 39. b. 40. b. 50. seq.
inveniendi salis plantarum vo- latis occasio	b. 34. b. 39
sal volat.	b. 40. b. 45. b. 53 usus b. 46. b. 57.
sulphur auratum	b. 85
Graminis sal volatile	a. 25
Grumescentiæ sanguinis remedium	a. 63

H.

H epatica nobilis antiscorbutica	b. 81
Herbarum cognitio necessaria me- dico	a. 3
magna virtus	a. 1
Humiditas nimia salis plantarum vo- latis proventum nonnihil impedit	b. 38. b. 39
Hyoscyami sal alcali	a. 81
Hy-	

INDEX.

Hypochondriaci affectus remedium
a. 33

I.

Ignis variat producta chimica a. 143
a. 83

Incalescentia in fermentatione unde
b. 64. seq.

Indigo quid 58. seq.
calcis admixtione corrosiva e-
vadit b. 63

quotuplex b. 62

Inflammationum remedium b. 83

Inspidæ herbæ an sal volatile præ-
beant a. 25

Instrumentum ad proliciendum sal
volatile b. 41

Isatis vid. Glast.

Jungwaid. b. 55

K.

Kompeswaid b. 57

F 4

Lac

I N D E X.

L.

L	Ac Δ is	a. 39
	Lactucæ sal volatile	a. 25
	Ligni sancti oleum falso negatur	a. 10
	Lumbrici externè dolentia membra solantur	a. 19
	sal volatile præbent	a. 18. a. 19

M.

M	Medicamentorum evaporatio	a. 5
	Medicinæ initia ab herbis	a. 1
	Mercurius chemicus quid est sal volatile	a. 71
	quotuplex sit	a. 66
	affectiones quas habeat	a. 68
	Mesenterii obstructi remedia	a. 23
	Methodicæ sectæ Patroni principia	a. 49, a. 50
	Mustum an spiritum fundat	a. 13
		Na-

INDEX,

N.

N	Asturtii sal volatile	a. 38. b. 31
	Nitrum ammoniacale	a. 73. b. 84
	antimoniatum	b. 84
	cubicâ & sexangulari figurâ	b. 84
	ex plantis	b. 93. b. 94

O.

O	Dores quasi immediatum contactum habent cum spiritibus vitalibus	a. 63
	Odoriferarum herbarum sal volatile	b. 31
	Olea aerea & pigra	a. 75
	aromatica destillata dant sal volatile	b. 18
	ex aqua	a. 12
	lignis	a. 10
	vegetabilium qualia	a. 9
	F 5	vires

I N D E X

vires suorum simplicium an ob-
tineant a. 10

P.

- P**alpitationis cordis remedium a. 63
- Pancreatis obstructi remedium a. 23
- Panis spiritus reficiens a. 31
- Papaveris sal volatile b. 3
- Paralyseos remedium a. 64
- Phlegma a. 7
- Piperis sal volatile b. 3
- Plantæ omnes pollutæ sale volatili
b. 36
- coacervatæ incalescunt b. 36
- Plantarum balsamum & vita quænam
a. 31
- virtutes unde a. 93
- Pori salium volatilium a. 56. seq.
- Primum ens plantarum b. 95
- Principiorum chemicorum divisio
a. 6. 7
- quomodo convenient a. 11
- Producta chymica, prout variè
tractan-

I N D E X.

tractantur simplicia, ita &
 ipsa hinc variant a.15

Q.

Quinta essentia Fernellii b.94

R.

Rob martiale Wedelii b.87
 rutæ sal volatile cui usui b.15

S.

SAL chemicorum quid a.71
 theriacale veterum a.19
 volatile quid a.15. b.30
 animalium a.15. b.30
 anthos b.22
 cochlear. a. præf.
 cornu cervi a. 17
 crani humani a. 16
 Sal volatile formicarum a.17.18
 lilior. convall. a. præf. b.22
 lumbricorum a.18
 viperarum a. 19
 F 6 plan-

I N D E X.

plantarum an detur	a.21. b.1
antiscorbuticarum	a.23
cephalicarum	a.24
eliciendi modi	a.34. b.10.
	b.40. b.43
ex extractis	b.16
floribus	b.22
foliis	b.20. b.21. b.23.
	b.24.
oleis destillatis	b.16
feminibus	b.10
cum igne	b.43
sine igne & addita-	
mentis	b.32
cum acidis	a.38
fermento panifi-	
cum	a.38
spiritu vini	a.34
Glauberianus	a.30
Helmontianus	a.40. a.41
per fermentationem	a.45
experientiâ probatur	b.7
foliorum quercus	b.80
frigidarum an detur	a.25
	fuli.

I N D E X.

fuliginis cordiale est refe-
ctivum summum a. 28

insipidarū an existat a. 25

isatidis vid. glasti

oleosum a. præf. b. 89.

quibus misceri aliis pos-
sit b. 93

omnium b. 36

plantarum particulis aliis
est involutum b. 4

piperis b. 3

de principiis chemicis o-
mnibus participat a. 73

quomodo differat à fixo
a. 76

paretur è fixo a. 40. seq.

Salia lixiva quid a. 10

quotuplicia a. 12

Dr. 6 saponaria quid a. 10

volatilia cum oleis destillatis
digesta fiunt rubra a. 21

an omnia ejusdem generis
a. 90

quæ citius a volent b. 9

quomodo figantur a. 16. b. 9

I N D E X.

pulmonibus & ventriculo
confert a. 32

plantarum an Mercurius
a. 69

Spiritus vini sine igne rectificatus
a. 30

ut in sal volatile reduca-
tur a. 42

Salis tartari vires a. 55

vegetabiles qui & quales a. 8
omnes an convenient

a. 9

striatim per alembicum
prodeunt a. 9

urinæ a. 40

an spiritum vini coagu-
let a. 70. b. 92

Stercus columbinum sponte accen-
sum b. 37

Stomachicorum divisio a. 52

Sulphur chemicis quid a. 71

glasti auratum b. 85

principium colorum & o-
dorum b. 74

Syn-

I N D E X.

Synopes remedium a. 63

T.

Tartarus \oplus latus b. 67

Terra insipida chemicis quid a. 11

Thuringiæ tria terræ scœnora b. 48

Tinctura antimonii a. 35

Martis absinthiaca a. 61

cum tartaro b. 87

Salis tartari a. 35

violarum spiritibus urinosis

mutatur a. 30

V.

Venenorum vis à sale volatili a. 12

Vermes ex putredine b. 27

Viperæ deglutiunt mures a. 26

quæ præferendæ a. 19

Viperarum cibus a. 26

sal volatile a. 20

Viri-

I N D E X.

E P

Virides herbæ cur magis fumentur

b. 78

quomodo sal volatile

fundant

b. 24

Vitriolum Martis

b. 67

Volatile chemicis quid

a. 15

F I N I S.

1853

Wm. L. G. ...
...
...
...
...

217.74

